

Klemensits Péter¹

Az amerikai és a kínai geostratégiai érdekek ütközése Délkelet-Ázsiában a Fülöp-szigetek példáján²

Az utóbbi években az Amerikai Egyesült Államok és Kína között fokozódott a geopolitikai rivalizálás, ami a délkelet-ázsiai országok egyensúlyozását is megnehezíti. A térség jelentős szerepet kap mind az USA, mind Kína geostratégiai terveiben, ezért az ASEAN-tagállamok külpolitikája komoly figyelmet érdemel. Washington szövetségeseiként és stratégiai elhelyezkedésénél fogva a Fülöp-szigeteknek a nagyhatalmakhoz fűződő viszonya ezen belül is kulcsjelentőségű, főleg, hogy 2016 után Rodrigo Duterte elnöksége alatt alkalmazkodva a geostratégiai realitáshoz a Fülöp-szigetek külpolitikai orientációja átalakult. A tanulmány röviden összefoglalja a Duterte-kormányzat geopolitikai egyensúlyozásának lényegi elemeit, majd pedig méregre teszi Duterte „független külpolitikájának” eredményeit, egyúttal bemutatva a 2022-ben hivatalba lépett ifjabb Ferdinand Marcos külpolitikai stratégiáját.

Kulcsszavak: Délkelet-Ázsia, Fülöp-szigetek, geostratégia, amerikai–kínai rivalizálás, Övezet és Út kezdeményezés, „független külpolitika”

The Clash of U.S. and Chinese Geostrategic Interests in Southeast Asia, Using the Philippines as an Example

In recent years, the geopolitical rivalry between the United States and China has intensified, making it difficult for Southeast Asian countries to balance their positions. The region is an important player in the geostrategic plans of both the United States and China, and the foreign policies of ASEAN member states deserve close attention. As an ally of Washington and given its strategic location, the Philippines' relations with the major powers are also key in this regard, especially as its foreign policy orientation has changed to adapt to geostrategic realities after 2016 under the presidency of Rodrigo Duterte. This paper briefly summarises the key elements of the Duterte administration's geopolitical balancing act and then assesses the successes of Duterte's "independent foreign policy," while also presenting the foreign policy strategy of Ferdinand Marcos Jr.

Keywords: Southeast Asia, Philippines, geostrategy, US-China rivalry, Belt and Road Initiative, „independent foreign policy”

¹ Klemensits Péter a Neumann János Egyetem Eurázsia Központjának tudományos főmunkatársa.

² A tanulmány a TKP2021-NVA-16 számú projekt a Kulturális és Innovációs Minisztérium Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Alapból nyújtott támogatásával, a TKP2021-NVA pályázati program finanszírozásában valósult meg.

Bevezetés

A 2010-es években figyelemmel kísérhettük, amint az Amerikai Egyesült Államok dominanciája a nemzetközi szinten fokozatosan csökkent, ezzel párhuzamosan megkezdődött egy új multipoláris világtrend kialakulása. Ez egyúttal azt is eredményezte, hogy az USA és riválisai, legfőképpen Oroszország, valamint a Kínai Népköztársaság (a továbbiakban Kína) között a rivalizálás új szintet lépett, a geopolitikai versengés fokozódott. Ázsia és a Csendes-óceán térségében az USA és Kína egyaránt a pozíciói megerősítésére fókuszál, ebben a kontextusban pedig – stratégiai jelentősége végett – Délkelet-Ázsia tekinthető a kulcsrégiónak. A múltban a délkelet-ázsiai országok sikeresen egyensúlyoztak az ellentétes nagyhatalmi érdekek között, ennek ellenére napjaink kihívásai komoly próbatétel elé állítják őket. A Fülöp-szigetek egyike azon országoknak, amelyek az amerikai–kínai vetélkedés fő színterének számítanak, ezért az ország külpolitikai orientációja, alkalmazkodóképessége közelebbi figyelmet érdemel.

A tanulmány célja, hogy bemutassa az ellentétes nagyhatalmi geostratégiai lépésekre adott válaszokat a filippínó kormány részéről Rodrigo Duterte és ifjabb Ferdinand Marcos elnöksége alatt, külön hangsúlyt fektetve az utóbbi két év eseményeire, egyúttal mérlegre téve a Duterte-féle külpolitika eredményességét, majd pedig annak Marcos általi finomhangolását, az új koncepció perspektíváit.

A Fülöp-szigetek geostratégiai jelentősége

A geostratégia a nemzetközi kapcsolatoknak és a külpolitikának földrajzi interpretációját jelenti, vagyis arról szól, hogy „hogyan korlátozza, informálja, befolyásolja a népesség, az infrastruktúra, a termőföld, az éghajlat, a vízrajz, a domborzat, az ásványkincs és a nyersanyag a politikai és a katonai tervezést”. Lényegében „a geostratégia földrajzi alapon határozza meg az ország külpolitikáját és vice versa, a külpolitikából ki lehet következtetni, hogy milyen földrajzi tényezők alakították ki azt”, ezáltal a földrajzi tényezők elemzése révén készíthetünk előrejelzést egy adott állam külpolitikai irányáról.³ A geostratégia terminológiát elsősorban olyan katonai adottságokkal és célokkal kapcsolatban használjuk, amelyek nagyobb területre vagy akár világméretben érvényesek. A geostratégia világosan elhatárolható a geopolitikától, de nem pusztán egy elemzési eljárás, hiszen mindig tartalmaz cselekvési tervet, ami politikai ütemezést feltételez, a politikai és a katonai területen hozott döntések értelmében egyaránt.

A Csendes-óceán nyugati medencéjében található Fülöp-szigeteki köztársaság Délkelet-Ázsia egyik jelentős szigetországa, amely 7641 szigetből áll. Területe 300 000 négyzetkilométer, összesen 8 országgal határos, közöttük Kínával. Partvidéke 36 289 km hosszúságú, az ötödik leghosszabb a világon. Legnagyobb szigete Luzon (105 000 km²). A tisztázatlan tengeri határok miatt az országnak máig fennálló követelései vannak a dél-kínai-tengeri szigetekkel kapcsolatban. Az ország kizárólagos gazdasági övezete meghaladja a 2,2 millió km²-t. A szigetektől keletre helyezkedik el a Filippínó-árok, amely

³ Tóza István (2016): Felemelkedőben a geoökonómia és a geostratégia. *Köz-gazdaság*, 11(2), 62.

legmélyebb pontján meghaladja a 10,5 kilométert, ezzel a világon a 3. legmélyebb pont. Mivel az ország a csendes-óceáni tűzgyűrű mentén fekszik, a vulkáni működés, a földrengek és a tájfunok szempontjából rendkívül veszélyeztetett.⁴

Népessége meghaladja a 117 millió főt, de a népesség növekedési üteme mára évi 1,5% alá csökkent.⁵ A főváros térsége a 16 várost tömörítő Metro Manila, a világ 5. legnépesebb metropolitán régiója. Az etnográfia tekintve jelentős etnikai heterogenitás jellemzi az országot, a filippínók többsége a tagalog, visayai, cebuano, ilokayno és hiligaynon etnolingvisztikai csoportba tartozik, a külföldi bevándorlók legnagyobb része kínai. Jelenleg több mint 180 élő nyelvet beszélnek az országban. A lakosság több mint 80%-a római katolikus (a világ 3. legnagyobb római katolikus népességével rendelkezik), Délkelet-Ázsia egyetlen országa, amely döntő mértékben átvette a gyarmatosító spanyolok vallását.⁶ A természeti erőforrásokat illetően a legfontosabb ásványkincsek a kőolaj, nikkel, kobalt, ezüst, arany, réz, só és fa. Az ország energiaszükségletét többségében még a fosszilis üzemanyagok, a szén, a gáz és az olaj biztosítja. Az ország területének 18%-a áll mezőgazdasági művelés alatt.⁷ A Fülöp-szigetek a világ 8. legnagyobb rizstermelője, valamint az egyik legnagyobb banán- és ananásztermelője, mellette a gabona-, gumi-, cukor- és kókusztermelés is jelentős. A közlekedési és kommunikációs tényezőkről megállapítható, hogy a szállítási rendszer elmaradottsága jelentős gátat szab az ország gazdasági-társadalmi fejlődésének, az infrastrukturális fejlesztésekre ezért jelentős igény mutatkozik. Ezzel szemben a telekommunikáció az ország egyik legjövődmezőbb iparága. Ázsia legrégebbi demokráciája az újonnan iparosodott országok csoportjába tartozik, Ázsia 15., míg a világ 36. legnagyobb gazdasága, ahol viszont a népesség 18,1%-a szegénységben él.⁸ Az ASEAN tagjaként regionális politikai befolyása is jelentős, ugyanakkor katonai ereje az egyik leggyengébb a régióban, 2023-ban a 145 ország közül a 32. lett a Global Firepower felmérése szerint.⁹

A nagyhatalmak számára az ország több szempontból is komoly jelentőségű. Földrajzi fekvése következtében a világ egyik legforgalmasabb stratégiai kommunikációs vonala mentén található, ezért a dél-kínai-tengeri konfliktusban¹⁰ való érintettsége még nagyobb hangsúlyt kap. Az USA egykori gyarmata, majd pedig a hidegháború során az egyik legfontosabb regionális szövetségese lévén biztonsági téren ma is szoros kapcsolatok fűzik Washingtonhoz – rotációs alapon az amerikai haderő ma is használhat filippínó katonai

⁴ Central Intelligence Agency: *The World Factbook – Philippines*. [online], 2023. 08. 15. Forrás: cia.gov [2023. 08. 16.].

⁵ World Economics: *Philippines's Population Growth Rate: 1.3%*. [online]. Forrás: worlddeconomics.com [2023. 08. 12].

⁶ Klemensits Péter (2022): Vallási élet a Fülöp-szigeteken. In Gulyás Csenge – Salát Gergely (szerk.): *Vallások a mai Kelet-Ázsiában*. Budapest: PPKE BTK Modern Kelet-Ázsia Kutatócsoport, 215–228.

⁷ Central Intelligence Agency 2023.

⁸ Asian Development Bank: *Poverty Data – Philippines*. [online]. Forrás: adb.org [2023. 08. 11.].

⁹ Global Firepower: *2023 Military Strength Ranking*. [online]. Forrás: globalfirepower.com [2023. 08. 11.].

¹⁰ Kína, történelmi hagyományokra hivatkozva – pontosan nem definiált módon – a Dél-kínai-tenger térségének kb. 80%-át az országhoz tartozónak tekinti, miközben a tisztázatlan tengeri határok következtében, elsősorban gazdasági okokból (olaj és gáz), a délkelet-ázsiai országok is igényt tartanak egyes szigetekre és tengerrészre. A dél-kínai-tengeri konfliktusról kiváló összefoglalást nyújt: Hayton, Bill (2014): *The South China Sea: The Struggle for Power in Asia*. New Haven, London: Yale University Press.

bázisokat, az 1951-es Kölcsönös Védelmi Egyezmény értelmében pedig Manila külső támadás esetén számíthat az USA védelmére – miközben gazdasági téren Kína számára is felértékelődött az ország.

Kína délkelet-ázsiai befolyásának kiterjesztése vagy annak megakadályozása szempontjából az Egyesült Államok előretolt jelenléte miatt a Fülöp-szigetek a térség egyik kulcsállamának tekinthető, még ha katonai ereje önmagában ezt nem is indokolja. Stratégiai fekvése miatt ugyanakkor nem meglepő, hogy az amerikai és a kínai stratégiai tervekben egyaránt komoly szerepet tulajdonítanak neki, ami az állam külpolitikáját is fokozott megvilágításba helyezi, aminek révén Duterte és Marcos elnökök lépései a korábbiaknál is nagyobb jelentőségűek, hiszen azok regionális szinten az ASEAN szerepvállalását is befolyásolják.

Kína és az Egyesült Államok stratégiai elképzelései

Ahhoz, hogy megértsük Kína és az USA Fülöp-szigetekkel szembeni politikáját, szükséges röviden összegezni a fenti nagyhatalmaknak a Délkelet-Ázsiát érintő aktuális stratégiai koncepcióit.

Kína stratégiája

Kína terveit alapvetően a 2013 őszén meghirdetett Övezet és Út kezdeményezéssel¹¹ összegezhethetjük, amelynek keretében a kelet-ázsiai nagyhatalom az egykor Európát és Ázsiát összekötő karavánutak nyomdokain a közlekedési hálózatok kiépítését, modernizálását célozta meg az érintett régiók gazdasági felemelésével egyetemben. Lényegében egy olyan hosszú távú, kínai vezetéssel megvalósuló nemzetközi fejlesztési programról beszélhetünk, amely viszont az érintett országoknak a főbb kereskedelmi útvonalakhoz történő csatlakoztatása révén Peking geostratégiai céljainak is megfelel.¹² A Fudan Egyetem kutatása szerint 2013–2022 között Kína 932 milliárd dollárt költött a kezdeményezés megvalósítására világszerte, amelyből 561 milliárd dollárt közvetlenül az építkezésekre fordított.¹³

A kezdeményezés két megaprojektre bontható: az egyik a Selyemút Gazdasági Öv, a másik pedig a 21. századi Tengeri Selyemút. Előbbi a szárazföldön haladva köti össze Kínát Közép-Ázsiával, a Közel-Kelettel és Európával, utóbbi pedig Dél- és Délkelet-Ázsia mellett, Afrika, Európa és Óceánia főbb tengeri kereskedelmi útvonalait egyesíti. Délkelet-Ázsia szempontjából kétségtelenül a Tengeri Selyemút nagy jelentőségű, amelynek tervét először 2013. október elején ismertette Xi Jinping kínai elnök indonéziai látogatása során.¹⁴

¹¹ Belt and Road Initiative – BRI.

¹² Klemensits Péter (2018): Geopolitical Consequences of the 21st Century New Maritime Silk Road for the Southeast Asian Countries. *Contemporary Chinese Political Economy and Strategic Relations: An International Journal*, 4(1), 108.

¹³ Connors, Emma: *This Is Where China is Investing its Billions (and Why)*. [online], Financial Review, 2022. 07. 29. Forrás: afr.com [2023. 08. 10.].

¹⁴ Jiao, Wu: *President Xi Gives Speech to Indonesia's Parliament*. [online], China Daily, 2022. 10. 02. Forrás: chinadaily.com [2023. 08. 10.].

A kínai államfő elkötelezte magát a modern tengeri infrastruktúra kiépítése és a szállítási útvonalak fejlesztésének szükségessége mellett, elsősorban Kína és az ASEAN-államok viszonylatában.

Hivatalosan az Övezet és Út kezdeményezés egyedüli célja gazdasági, nevezetesen a „win-win kooperáció” a közös fejlődés és prosperitás biztosítása, amiből minden résztvevő profitál, továbbá a gazdasági és kulturális integráció elősegítése Kína és az érintett országok között. A háttérben azonban többről van szó, hiszen komoly diplomáciai, gazdasági és stratégiai megfontolások is szerepet játszanak. Az ASEAN-országok a kezdetektől a legfontosabb potenciális partnernek minősülnek, hiszen a terv elsősorban az ő megbékítésüket hivatott biztosítani az utóbbi idők asszertív kínai kül- és védelempolitikájával szemben. Peking szerint az infrastrukturális beruházásokhoz alapvetően nem társulnak politikai kötöttségek, de az érdekek összefonódása egyértelmű. Délkelet-Ázsia esetében pedig – Kína és az Egyesült Államok vetélkedése miatt – kiemelt cél a régióban a kínai befolyás megerősítése gazdasági és politikai téren egyaránt.¹⁵ Geostratégiai tekintetben a Tengeri Selyemút projekt célja, hogy Peking számára garantálja a legfontosabb tengeri kereskedelmi útvonalak feletti ellenőrzést és a nyersanyagok importjának zavartalanságát.

Megemlítendő, hogy a 2011-ben meghirdetett amerikai „pivot” vagy „rebalance” stratégiai koncepció komoly fenyegetést jelentett Kína geostratégiai érdekeire, ezért egyes kínai elemzők úgy vélték, hogy ezzel az Egyesült Államok „betette a lábát Kína udvarába”. Lényegében ezért helytállónak tűnik az a megállapítás, amely szerint az amerikai stratégiai koncepció „ellensúlyozására hozta létre Kína saját ellenstratégiáját [...] amely segíti Kína befolyásának növekedését egyrészt az amerikai rebalancing-stratégia által megcélzott országokban, másrészt a világ számos más részén is...”¹⁶

Azt sem szabad elfeledni, hogy a BRI „a 21. század legnagyobb gazdasági együttműködése, amely nyugati szemmel egy igen komoly, agresszív geopolitikai törekvés, ugyanis a nyugati geopolitikai gondolkodásban veszélyt jelent az eurázsiai kontinens politikai egységesülése [...] és a világ erőforrásai feletti ellenőrzés megszerzése.” Éppen ezért az USA úgy tekint a kezdeményezésre, mint amely kihívás lehet a tengeri hatalmak által uralt atlanti korszakra nézve, miközben a kínaiak gondolkodásában „Kína újjászületését támogató törekvésről” beszélhetünk.¹⁷

A Fülöp-szigetek eredetileg nem képezte részét az Övezet és Út kezdeményezésnek, mivel 2010–2016 között ifjabb Benigno Aquino elnöksége idején a dél-kínai-tengeri viták miatt megromlott a két ország viszonya, ami már a gazdasági együttműködést is károsan érintette. Peking azonban mindvégig nyitva hagyta a csatlakozás lehetőségét, ezért 2016-ban Duterte ez irányú szándékát örömmel fogadta. Ettől számítva a BRI-projektek (kínai befektetések, hitelek, infrastrukturális fejlesztések, a felmerülő nemzetbiztonsági kockázatok stb.), máig szerves részét alkotják a kínai és a filippínó stratégiai alkudozásnak.

¹⁵ Klemensits 2018: 122–124.

¹⁶ P. Szabó Sándor (2020): A Kínai Népköztársaság „kétvágányos” külpolitikája. In P. Szabó Sándor – Horváthné Varga Polyák Csilla (szerk.): *Lehetőségek és kihívások a magyar-kínai kapcsolatok területén. I. kötet: Politikai kapcsolatok*. Budapest: Ludovika, 23.

¹⁷ Horváth Levente (2022): *A kínai geopolitikai gondolkodás*. Budapest: Pallas Athéné Books, 91–92.

Az USA külpolitikai koncepciója

Az Egyesült Államok esetében a Barack Obama elnöksége alatt meghirdetett „rebalance” külpolitikai terv bizonyos szempontból szerves folytatása volt a korábbi amerikai külpolitikának, és alapvetően a következő célok megvalósítására fókuszált: az amerikai flotta 60%-ának a Csendes-óceán térségébe történő áthelyezése 2020-ra, a regionális szövetségesek megerősítése és aktivitásának a növelése, valamint egy Kína nélküli szabadkereskedelmi zóna létrehozása (Csendes-óceáni Partnerség). Az „újraegyensúlyozási” koncepció eredményeit illetően megoszlanak a vélemények, annyi azonban biztos, hogy a „Kína-kihívás” hatékony kezelését hivatali idejének lejártáig maradéktalanul nem tudta megvalósítani, ugyanakkor ellenlépésekre készítette Kínát, amelyek a BRI meghirdetésében öltöttek testet.¹⁸

Az Indo-Csendes-óceán kifejezés mint stratégiai koncepció megszületése Donald Trump megválasztását követően 2017-re datálható. Trump „indo-csendes-óceáni álmában” – alternatívát kínálva a kínai elnök terveivel szemben – a „szuverén és független országok” békés és szabad fejlődését vizionálta, egyúttal a kínai törekvésekkel szemben az USA bilaterális partnerségét kínálta a régió államainak a „szabad és nyitott indo-csendes-óceáni” térség megőrzéséhez. Trump gazdaságközpontú külpolitika mellett kötelezte el magát, vagyis a gazdasági biztonságot a nemzetbiztonsággal azonosította, kiemelt figyelmet szentelve az egyes országok jogainak, a szabad hajózás és átrepülés elveinek betartására. A 2017 decemberében kiadott amerikai Nemzetbiztonsági Stratégia rögzítette, hogy „geopolitikai verseny zajlik az indo-csendes-óceáni térségben a világrendről alkotott szabad és az elnyomó víziók között”, miközben a kínai asszertivitással szemben a szövetségesek közül a Fülöp-szigetekre is fontos szerep hárul. A dokumentum szerint „a Fülöp-szigetek és Thaiföld továbbra is fontos szövetségesek és piacok az amerikaiak számára”, az ASEAN pedig az indo-csendes-óceáni regionális architektúra központi eleme.¹⁹

A Trump-kabinet arra a következtetésre jutott, hogy Kínával szemben kiegyensúlyozó stratégiát kell követni, amelynek végcélja az ellenfél hátrányos helyzetbe hozása, aminek eredményeként Amerika meg fogja nyerni a hegemoniáért folytatott versenyt.²⁰ 2019-ben a védelmi minisztérium indo-csendes-óceáni stratégiai jelentése, majd pedig a külügy-minisztériumnak a stratégiával kapcsolatos értékelése egyaránt megerősítette, hogy az USA számára kiemelt jelentőségű a régió, és a szövetségeseire a korábbiaknál is jobban számít. A Covid-19-világjárványt követően Washington még ellenségesebb lett Pekinggel szemben, egyúttal a szövetséges országokat is megpróbálta felhasználni céljai érdekében.

¹⁸ Részletesebben lásd Elleman, Bruce A. (2023): *The United States Navy's Pivot to Asia: The Origins of a Cooperative Strategy for Twenty-First Century Seapower*. New York: Routledge.

¹⁹ The White House: *National Security Strategy of the United States of America 2017. President of the United States of America*. [online], 2017. 12. Forrás: trumpwhitehouse.archives.gov. [2023. 07. 10].

²⁰ De Castro, Renato Cruz (2018): From Distant To Antagonistic Neighbor – Twenty-First Century Philippines-China Relations. In Thompson, Mark – Batalla, Vincent Eric (szerk.): *Routledge Handbook of the Contemporary Philippines*. New York: Routledge, 182–183.

Joe Biden választási győzelmét követően 2021-től az indo-csendes-óceáni stratégia lényegi elemei továbbra is érvényben maradtak. A 2021 márciusában kiadott Ideiglenes Nemzetbiztonsági Stratégiai Iránymutatásban a Trump-kormányzattól eltérően a demokrácia, a szabadság és az emberi jogok tisztelete a korábbiaknál nagyobb hangsúlyt kapott, de az új kormány határozottan kiállt a Kínával szembeni szövetség megerősítése mellett.²¹

Az USA határozottságát bizonyította, amikor 2021 szeptemberében az Egyesült Királysággal és Ausztráliával megállapodott abban, hogy egy „megerősített, trilaterális biztonsági partnerséget” hoznak létre AUKUS néven, amelynek keretében az USA és az Egyesült Királyság segítségével Auszália atom-tengeralattjárókat rendszeresíthet, megerősítve az ország védelmi képességeit, hozzájárulva az indo-csendes-óceáni térség biztonságának megőrzéséhez. A három ország szorosabb védelmi együttműködése nem csupán az ausztrál haditengerészet megerősítését jelenti, hiszen a mesterséges intelligencia, a kiberképességek és a kvantumtechnológiák területén való információmegosztást is feltételezi.²²

Biden vezetésével az USA 2021 júniusában a G7-csúcsertekezleten hirdette meg a Build Back Better World, vagy B3W kezdeményezést, amelynek a célja létrehozni „egy értékorientált, magas színvonalú és átlátható infrastrukturális partnerséget a fejlődő országok projektjeinek finanszírozására”, és alternatívát kívánt mutatni a kínai BRI-vel szemben.

Miután a B3W-kezdeményezést a 2021-es G7-es csúcson nyilvánosságra hozták, a gyakorlatban kevés értékelhető lépés történt annak megvalósítása érdekében. 2022 júniusában végül a G7-országok Globális Beruházási és Infrastrukturális Partnerség néven újraindították a kezdeményezést, amelynek fő célja, hogy 2027-ig összesen 600 milliárd dollár magán- és állami forrást mozgósítsanak, Biden arra is ígéretet tett, hogy a következő öt évben 200 milliárd dollár az Egyesült Államokból érkezne.²³

2022 márciusában a Pentagon Nemzetvédelmi Stratégiája kiemelte, hogy a védelmi minisztérium számára Kínával szemben az elrettentés megerősítése az indo-csendes-óceáni térségben prioritás, hiszen, ahogy fogalmaz, Peking „a legkövetkezetesebb stratégiai versenytársunk”.²⁴

A fentiekben vázolt tervekben, a szövetségesek táborából az USA mindvégig kiemelten számított a Fülöp-szigetek partnerségére. A „pivot” meghirdetését követően erőfeszítéseit teljes siker koronázta, de 2016-tól csupán a meglévő partnerség stabilizálása lett a cél, a Manilával való együttműködés kiterjesztése csak 2021-től lett újra prioritás az amerikai vezetés számára.

²¹ The White House: *Interim National Security Strategic Guidance*. [online], 2021. 03. 21. Forrás: whitehouse.gov [2023. 08. 12.].

²² Clarke, Michael: *The AUKUS Nuclear Submarine Deal: Unanswered Questions for Australia*. [online], The Diplomat, 2021. 09. 22. Forrás: thediplomat.com [2023. 08. 12.].

²³ O'Brien, James – Blunt, Richard G.: *International: G7 unveils the Partnership for Global Infrastructure and Investment*. [online], Global Compliance News, 2022. 07. 14. Forrás: globalcompliancencnews.com [2023. 08. 10.].

²⁴ U. S. Department of Defense: *Fact Sheet: 2022 National Defense Strategy*. [online]. Forrás: media.defense.gov [2023. 08. 14.].

A Fülöp-szigetek válasza: Duterte geopolitikai játszmája

Nyitás Kína felé

Miután 1946-ban a Fülöp-szigetek függetlenné vált, az USA szoros szövetségeseként az egymást követő elnöki adminisztrációk a pillanatnyi mozgásterüknek megfelelően próbáltak lavírozni a nagy hatalmi elvárások között a nemzet érdekeit figyelembe véve. Az 1970-es évektől számítva a Kínával való gazdasági együttműködés is kiterjedt, ami a dél-kínai-tengeri feszültségek ellenére is folytatódott. Változás 2010-ben következett be, amikor az elkövetkező 6 év során Benigno Aquino az USA támogatásában bízva nyíltan felvállalta a Kínával szembeni konfrontációt, a gazdasági következményekkel sem törődve.²⁵

Az Aquino-kormány „független” külpolitika alatt még a liberális, szabályokon alapuló, nemzetközi rend megőrzését értette, ehhez képest jelentett fordulatot, amikor 2016-ban Rodrigo Duterte saját „független külpolitikáját”²⁶ a szuverenitás, a szuverén egyenlőség, a be nem avatkozás elveire, valamint a viták békés eszközökkel való rendezésére kívánta alapozni, ami a gyakorlatban az USA-tól való eltávolodást és a Kína felé való nyitást jelentette. Geopolitikai koncepciójában Duterte külpolitikáját szorosan összekapcsolta gazdaságpolitikai céljaival: a szegénység csökkentését, a gazdasági növekedés előmozdítását és a társadalom jólétét az egész országra kiterjedő infrastrukturális beruházások segítségével szerette volna biztosítani. Ezt a célt az Építs! Építs! Építs! Infrastruktúra Terv végrehajtásával kívánta elérni, amelynek keretében 6 év alatt 180 milliárd dollár értékű fejlesztésekkel számolt.²⁷

A terjedelmi korlátok nem teszik lehetővé, hogy részletesen ismertessük a Duterte-kormányzat külpolitikai lépéseit, így az alábbiakban annak csupán geopolitikai értelemben legfontosabb elemeire térünk ki.

Amikor 2016. július 12-én megszületett a hágai Állandó Választott Bíróság ítélete a dél-kínai-tengeri szigetek ügyében – amely lényegében a Fülöp-szigeteknek kedvezett, miközben Kína álláspontját elutasította –, Duterte ugyan tiszteletben tartotta a döntést, de a Kínával való kompromisszum érdekében a várható gazdasági előnyökért cserébe hajlandó volt azt ideiglenesen „félretenni”. Első kínai útján október 18–21. között beleegyezett a viták kétoldalú tárgyalásokon való rendezésébe és a természeti források közös hasznosításába, aminek következtében Peking 2012 óta első ízben ismét lehetővé tette a filippínó halászoknak, hogy a Scarborough-homokpad közelében folytassák

²⁵ Miután Aquino a dél-kínai-tengeri érdekeltségek védelmét a nemzet legfontosabb geostratégiai érdekei közé sorolta, 2013-ban a Spratly-szigetek ügyét a hágai Nemzetközi Bíróság elé vitte. Ezzel párhuzamosan az USA-val megerősítette a katonai együttműködést. De Castro 2018: 178–181.

²⁶ A független külpolitika követése a filippínó alkotmányban is szerepel, ezért alapvetően mindegyik adminisztráció annak megvalósítására törekedett. Duterte koncepciója az Egyesült Államoktól való függés csökkentésére, a Kínával, valamint az olyan nem tradicionális partnerekkel, mint Oroszország és India, való együttműködés kiépítésére helyezte a hangsúlyt a nemzet érdekeinek megfelelő középút megtalálásával. Alunan, Rafael M.: *Understanding Independent Foreign Policy*. [online], Business World, 2017. 12. 19. Forrás: bwordonline.com [2023. 07. 10].

²⁷ Részletesebben lásd Klemensits Péter (2020): Az új Tengeri Selyemút Délkelet-Ázsiában: A Fülöp-szigetek példája a Duterte-nomics céljainak tükrében. *Geopolitikai Szemle*, 2(2), 137–153.

tevékenységüket.²⁸ Az elnök törekvéseit a gazdaság területén is siker koronázta: az illetékesek összesen 21 különböző megállapodást írtak alá 24 milliárd dollár értékben, ebből 15 milliárd dollár kínai befektetést jelentett, kiegészítve egy 9 milliárd dolláros hitelkerettel. A Fülöp-szigetek Kína Övezet és Út projektjének is részese lett, a beruházások nagy része infrastrukturális fejlesztésekhez kapcsolódott.²⁹

Miután Duterte új alapokra helyezte a kínai–filippínó együttműködést, az ország a BRI-ben is egyre jelentősebb szerepet kapott: 2017-ben Kína 7,2 milliárd dollár értékű kölcsönt helyezett kilátásba a filippínó infrastrukturális beruházások finanszírozására. 2018 tavaszán pedig újabb 9,8 milliárd dollár összértékű beruházásokról állapodtak meg a felek.³⁰

Xi Jinping 2018. novemberi manilai látogatása – ideiglenesen – Duterte stratégiájának győzelmét illusztrálta. A tárgyalások során a felek 29 szerződést írtak alá, amelyek a gazdasági, védelmi, igazságügyi és kulturális területre egyaránt kiterjednek. Jelzésértékű, hogy Duterte elfogadta a dél-kínai-tengeri olaj- és gázlelőhelyek közös feltárásának szükségét, mivel szerinte egyedül a Kínával való együttműködés kínált lehetőséget arra, hogy az energiahordozók kiaknázásából részesedjen az ország. Kínának a Dél-kínai-tengerrel kapcsolatban sikerült rákényszerítenie akarátát partnerére, miközben a további BRI-projektek révén gazdasági dominanciáját is megerősítette. Másrészt Duterte szintén elérte, amit akart, nevezetesen a nézeteltérések jegelését (Dél-kínai-tenger), valamint a gazdaságpolitikájának elengedhetetlen részét képező infrastrukturális beruházások folytatását és újabb projektek megindítását.

A koronavírus-járvány elterjedésével párhuzamosan Kína szintén ideális partnerré vált. A kínai kormány felismerte a Covid-19 kínálta lehetőséget, ezért jelentős egészségügyi és felszerelésbeli támogatásáról biztosította Manilát. Ezzel párhuzamosan az USA és Kína rivalizálása a Fülöp-szigeteken kiéleződött. Egyes vélemények szerint 2020 folyamán Kína nem tudta kihasználni a kínálkozó lehetőséget a Fülöp-szigeteken – Manila egyensúlyozása ellenére –, hátrányba került az USA-val szemben, ahogy azt Duterte 2016-os hágai ítéletet méltató, 2020. szeptemberi ENSZ-közgyűlésen elhangzott beszéde is bizonyítja.³¹ Ugyanakkor októberben Duterte feloldotta a Dél-kínai-tengerre vonatkozó kőolaj-kitermelési tilalmat, megnyitva a lehetőségét a nyersanyagok közös kiaknázásának a vitatott területen, ami hosszú távon akár a konfliktus békés rendezését is eredményezhette volna.

Mindezek ellenére 2021 tavaszán a Dél-kínai-tengeren ismét fellángoltak az ellentétek. Március 7-én a Spratly-szigetekhez tartozó Whitsun Reef-nél több mint 200 kínai halászhajó jelent meg, amelyek a filippínó kormány szerint a kínai tengeri milíciához tartoztak, és a korallzátony elfoglalására készültek. Kína tagadta a vádakot, és Manila követelését a hajók visszavonásáról nem volt hajlandó teljesíteni, ezért a filippínó kormányzat diplomáciai jegyzékben tiltakozott. Duterte elnök került a közvetlen konfrontációt, de

²⁸ Duterte arra is ígéretet tett, hogy véget vet az amerikaiakkal folytatott közös őrrjáratoknak a Dél-kínai-tengeren.

²⁹ Calonzo, Andreo – Yap, Cecilia: *China Visit Helps Duterte Reap Funding Deals Worth \$24 Billion*. [online], Bloomberg, 2016. 10. 21. Forrás: bloomberg.com [2023. 07. 23.].

³⁰ Klemensits 2020: 142–143.

³¹ Grossman, Derek: *Duterte's Dalliance With China Is Over*. [online], Foreign Policy, 2021. 11. 02. Forrás: foreignpolicy.com [2023. 07. 10.].

a térségbe vezényelte a parti őrséget.³² Noha összecsapásra végül nem került sor, a Duterte-kabinet pedig a tárgyalások során igyekezett békülékeny hangnemet megütetni, a helyzet a későbbiekben sem tisztázódott megnyugtatóan. Az incidens mindennél jobban illusztrálta Manila geopolitikai mozgásterének korlátait.

Nem kétséges, hogy a Fülöp-szigetek és Kína kapcsolatai pozitív irányt vettek az elmúlt években. Duterte hivatali ideje során 8 alkalommal tárgyalt személyesen Xi Jinping elnökkel, a két ország kapcsolatát pedig sikerült a teljes körű stratégiai együttműködés szintjére emelni. Az adatok a politikai mellett a gazdasági, tudományos és kulturális kapcsolatok megerősítéséről is tanúskodnak.

A trendeket jól érzékelteti, hogy még a pandémia előtt 2019-re Kína lett a Fülöp-szigetek legnagyobb kereskedelmi partnere és a kínai turisták egyik legkedveltebb célterülete. 2021-ben a járványt követően szintén Kína volt a Fülöp-szigetek legnagyobb kereskedelmi partnere, a legnagyobb importforrás, a második legnagyobb exportpiac és a második legnagyobb turistaküldő ország. De Kína a befektetések területén is fokozta jelenlétét. 2021 első felében a kínai befektetések 2020-hoz képest 231%-kal nőttek.³³

Duterte infrastruktúra-fejlesztési tervének részeként 2022 júniusáig a 119 kiemelt projektből 18 valósult meg, miközben a többi befejezése már a Marcos-kormány feladata lett.³⁴ Ami a kínai projekteket illeti, 2021-ben elkészült az Estrella–Pantaleon híd, 2022-ben pedig a Binondo–Intramuros híd, előbbi volt 2021 júliusában az első kínai finanszírozású projekt, amely befejeződött Duterte idejében.

Bár a kínai finanszírozású beruházások geopolitikai jelentőségét a nyugati médiában erősen felnagyították, egyúttal azok negatív következményeit igyekeztek hangsúlyozni, 2019-es adatok szerint a hivatalos fejlesztési segélyek és kölcsönök 39%-át Japán, 26%-át az Ázsiai Fejlesztési Bank, 20%-át pedig a Világbank és mindössze 2,7%-át biztosította Kína a Fülöp-szigetek számára. Kijelenthető, hogy köszönhetően az ország makroökonómiai stabilitásának, a „kínai adósságcsapda” szempontjából az ország nem veszélyeztetett, ez csupán mítosznak tekinthető.³⁵ Lényegében megállapítható, hogy a kínai projektek a többi beruházáshoz hasonlóan a Covid-19 miatt nagy késedelmet szenvedtek, viszont megvalósításukra hosszabb távon minden esély megvan, hiszen Marcos elnök is elkötelezett azok mellett.

Az USA-val fennálló kapcsolatok átalakulása

A Kína felé való nyitással párhuzamosan Duterte az USA-val szemben megpróbálta kibővíteni mozgásterét, egyúttal megreformálni a bilaterális kapcsolatot a szigetország érdekeinek megfelelően. 2020 októberében, amikor az USA-tól való elválásról beszélt,

³² Puri, Samir – Austin, Greg: *What the Whitsun Reef Incident Tells Us About China's Future Operations at Sea*. [online], IISS, 2021. 04. 21. Forrás: iiss.org [2023. 07. 10.].

³³ Malindog-Uy, Anna Rosario: *Renaissance Of Philippines-China Relations*. [online], Headsight, 2021. 12. 27. Forrás: headsightbyanna.com [2023. 07. 11.].

³⁴ Galang, Bamba – Barroga, Gienel: *Hits and Misses of Duterte's 'Build, Build, Build'*. [online], CNN, 2022. 06. 26. Forrás: cnnphilippines.com [2023. 07. 11.].

³⁵ Cruz, Jerik – Juliano, Hansley A.: *Assessing Duterte's China Projects*. [online], Asia Pacific Pathways to Progress Foundation. Forrás: appfi.ph [2023. 07. 11.] 9–15.

lényegében arra gondolt, hogy az Obama által meghirdetett „rebalance” koncepciónak nem szeretne a részese lenni és folytatni az ellenségeskedést Kínával, ehelyett a kölcsönös együttműködést tartotta szem előtt Amerikával és más országokkal egyaránt. Noha az Obama-kormányzat és Duterte között komoly személyes ellentét is húzódott – többek között az elnök drogellenes háborúját ért amerikai kritika miatt³⁶ –, filippínó oldalról semmilyen egyezmény felmondására nem került sor, a katonai szövetség jövője nem került veszélybe. Nyilvánvaló, hogy ellenséges retorikája ellenére Duterte az amerikai befektetésekről és a katonai támogatásról semmiképpen nem kívánt lemondani.³⁷

2017-től, Donald Trump hivatalba lépését követően mindkét fél a feszültségek oldására és a harmonikus együttműködés helyreállítására törekedett, ezt az államfők egymás iránti szimpátiája is elősegítette. 2017 novemberében Trump és Duterte manilai találkozója a kapcsolatok helyreállítását eredményezte, a két elnök a korábbiaknál pragmatikusabb külpolitikai megközelítés mellett tett hitet, vagyis a gazdasági előnyök megszerzése, a nemzeti érdekek érvényesítése kapott prioritást a regionális biztonságpolitikai célkitűzésekkel összhangban.

Gazdasági értelemben Duterte hivatali idejének első felében csökkent az USA jelentősége. Az amerikai befektetések és a Fülöp-szigetekkel folytatott kereskedelem mértéke Kína és Japán mögé esett vissza. 2017-ben az Egyesült Államok és a Fülöp-szigetek kereskedelmének volumene körülbelül 29,6 milliárd dollár volt, ami jóval alacsonyabb, mint a Fülöp-szigetek Kínával és Japánnal folytatott kereskedelme. 2018-ban az Egyesült Államok Fülöp-szigeteki befektetése csak 160 millió dollár volt, amivel Szingapúr, Kína (Hongkongot is beleértve) és Japán mögé szorult.³⁸

Bár Duterte elnökségének első éveiben Kínával sikerült megerősíteni a gazdasági együttműködést, kihasználni a gyümölcsöző kapcsolatokat Japánnal, nyitni Oroszország felé, szorosabbra fűzni a kooperációt az ASEAN-partnerekkel, a nemzetvédelem területén az USA maradt a legfontosabb partner. 2017 márciusában a filippínó Nemzetbiztonsági Tanács által kiadott *Nemzetbiztonsági Politika* című dokumentum a dél-kínai-tengeri konfliktust komoly biztonsági fenyegetésnek minősítette, a fegyveres erők modernizálásához pedig számított az USA segítségére.³⁹

A közös hadgyakorlatok folytatódtak, az amerikai katonai segélyek is érkeztek, és az USA-ból jelentősebb haditechnikai beszerzésekre is sor került.⁴⁰ A Duterte-kabinet viszont a dél-kínai-tengeri érdekeltségek védelme területén is nagyobb amerikai támogatást várt volna. Éppen ezért 2018 végén kezdeményezte az 1951-es Kölcsönös Védelmi

³⁶ Duterte drogellenes hadjárata során 2016–2022 között hivatalos források szerint kb. 7000, míg az emberjogi szervezetek szerint közel 30 000 ember vesztette életét. Az események miatt Duterte-nak nem csupán az amerikai kormánnyal, de a nyugati országok többségével is megromlott a viszonya. Talabong, Rambo: *Families of Duterte Drug War Victims Forced To Lie About Kin's Death*. [online], Rappler, 2022. 04. 12. Forrás: rappler.com [2023. 07. 11.].

³⁷ Klemensits Péter (2019): Rodrigo Duterte „független” külpolitikája – Az amerikai–filippínó szövetség geostratégiai kihívásai a 21. században. *Közép-Európai Közlemények*, 12(2), 239.

³⁸ Song, Q. (2019): Duterte zhizheng hou mei fei tongmeng guanxi yanbian [Az Egyesült Államok és a Fülöp-szigetek szövetségének fejlődése Duterte hatalomra kerülése után]. *Heping yu fazhan*, 2019 (4).

³⁹ National Security Council Secretariat: *National Security Policy*. [online], 2017. 07. 29. Forrás: pagba.com [2023. 07. 11.].

⁴⁰ 2019 márciusában a Fülöp-szigetek 16 Sikorsky S-70i Black Hawk helikoptert vásárolt az USA-tól, amelyeket 2021 decemberéig szállítottak le. ABS-CBN News: *PH Air Force's 16 S-70i Black Hawk Helicopter Fleet Now Complete*. [online], 2021. 12. 06. Forrás: abs-cbn.com [2023. 07. 18.].

Egyezmény felülvizsgálatát, remélve a dél-kínai-tengeri szigetekkel kapcsolatos határozott amerikai álláspont kinyilvánítását. 2019 márciusában ezt meg is kapta, amikor az USA nyilvánosan megerősítette az 1951-es egyezményt, és garanciát vállalt a filippínó érdekeltségek védelmére. Ez az első alkalom, hogy az Egyesült Államok egyértelművé tette, hogy a szerződés hatálya a Dél-kínai-tengerre is kiterjed.

Duterte azonban Kína félelmeit is igyekezett eloszlatni az amerikaiakkal való szoros védelmi együttműködést illetően, ezért 2020 februárjában közölte Washingtonnal, hogy tervbe vette az 1998-as Vendégerők Megállapodás⁴¹ felmondását. Konkrét intézkedések azonban nem történtek ezzel kapcsolatban, júniusban Duterte végül bejelentette, hogy felfüggeszti az egyezmény felmondását, így a szövetség alapjai lényegében érintetlenek maradtak. Az ENSZ közgyűlése előtt elmondott szeptemberi beszédében az elnök viszont határozottan kiállt a 2016-os hágai Állandó Választottbíróság ítélete mellett, vagyis külpolitikájában újra az Amerika-barát vonal megerősödése volt érzékelhető, ami hátrányosan érintette a Kínához fűződő kapcsolatokat.⁴² Valójában persze a Fülöp-szigetek továbbra is őrizte a kényes egyensúlyt Kína és az USA között, a látszólagos oldaválasztás háttérben pedig többnyire mindig valamilyen belpolitikai okok húzódtak meg (a belpolitikai tényezőknek Duterte külpolitikai döntéseire gyakorolt hatásairól a későbbiekben még lesz szó).

2021 januárjában a hivatalba lépő Joe Biden-kormányzat belátta, hogy Kínával szemben a Fülöp-szigetek értékes szövetséges, hiszen az egyetlen ország Délkelet-Ázsiában, amely a Vendégerők Megállapodás keretében képes lehet az amerikai csapatok állomásoztatására és azok hadműveleteinek támogatására. A Biden-kabinet Kínával szemben alapvetően a gazdasági pozícióját igyekezett megerősíteni, viszont Trumpnál nagyobb mértékben számított a szövetségesekkel való együttműködésre.

A Vendégerők Megállapodással kapcsolatos bizonytalanság ezért komoly problémát okozott az új amerikai vezetésnek, annak ellenére, hogy 2020 novemberében Duterte a szerződés felbontását elhalasztotta újabb hat hónappal.

2021 februárjában aztán megindultak az egyeztetések a Vendégerők Megállapodás részleteiről, miközben Duterte jelezte, hogy az egyezmény megújításáért cserébe kompenzációt vár. Washington ezt hajlandónak is mutatkozott megfizetni, elsősorban a filippínó fegyveres erőknek juttatott fegyverzet- és hadianyag-szállítás keretében.

2021. július 30-án Lloyd Austin amerikai védelmi miniszter manilai látogatásán végül Duterte hivatalosan is bejelentette, hogy visszavonja korábbi döntését a Vendégerők Megállapodás felmondásával kapcsolatban, és azt a továbbiakban hatályosnak kívánja tekinteni.⁴³ Ezáltal a bilaterális biztonsági partnerség megerősítése megtörtént, a Fülöp-szigetek pedig Duterte korábbi retorikája ellenére továbbra is megmaradt Amerika szövetségesének, hiszen a dél-kínai-tengeri események miatt (Whitsun Reef-incidens) szüksége volt Washington támogatására. A másik tényező, amelyet Duterte is elismert,

⁴¹ A Vendégerők Megállapodás szabályozza az ideiglenesen a Fülöp-szigetekre érkező, hadgyakorlatokon részt vevő amerikai haderő állomásozásának jogi kereteit.

⁴² Rappler: *Full Text: President Duterte's Speech at the 75th UN General Assembly*. [online], Rappler, 2020. 09. 23. Forrás: rappler.com [2023. 07. 18.].

⁴³ Jeong, Sophie – Landon, Brad: *Philippines Renews Key Military Agreement With the United States*. [online], CNN, 2021. 07. 30. Forrás: edition.cnn.com [2023. 07. 18.].

hogyan az USA a Covid-19 elleni küzdelemben jelentős támogatást nyújtott, ezért határozta a szerződés fenntartása mellett.

A 2021 szeptemberében megkötött AUKUS-egyezményt Duterte is támogatta, mondván, az hozzájárul a térség biztonságának megerősítéséhez, egyúttal az ASEAN lehetőségeit is növeli. Egyes elemzők szerint az államfő ezáltal elismerte a Kína felé történő nyitás politikájának kudarcát. Valójában persze itt is Duterte óvatos egyensúlyozásának lehetünk tanúi, ebben az esetben éppen Washingtonnak téve engedményt.⁴⁴

Az USA-val való partnerség megerősítését a november 15-én Washingtonban megtartott Bilaterális Stratégiai Dialógus alkalmával elfogadott *Közös Vízión a 21. századi USA–Fülöp-szigetek Partnerségről* dokumentum is szentesítette, amely a Kölcsönös Védelmi Egyezményhez kapcsolódóan az új kihívásokkal szembeni közös fellépést hangsúlyozta.⁴⁵ A biztonsági mellett a gazdasági együttműködés is megerősödött. 2021-ben Kína után az Egyesült Államok volt a szigetek második legnagyobb exportpiaca és a hatodik legnagyobb importpiaca.⁴⁶

Duterte elnökségének alkonyán az USA számára komoly nyereség volt, hogy 2022 áprilisában a csődbe ment Hanjin Philipines vállalattól az amerikai Cerberus Capital Management 300 millió dollárért átvette a Subic-öbölben található hajógyárat, egykori haditengerészeti bázist, megakadályozva, hogy kínai kézbe kerüljön a stratégiai jelentőségű terület.⁴⁷ Az üzlet létrejöttében a filippínó és az amerikai kormány komoly szerepet vállalt, újabb bizonyítékát adva a két ország töretlen partnerségének.

A belső tényezők hatása a filippínó külpolitikára

A geostratégiai környezet természetesen a Fülöp-szigetek külpolitikai viselkedését, mozgásterét is jelentős mértékben behatárolta. Duterte elnök „független külpolitikája” a külső környezetben végbemenő átalakulásra próbált reális választ adni, miközben egyes törekvéseiben a proaktív cselekvés is tetten érhető. A filippínó elnök külpolitikája – összehasonlítva a többi délkelet-ázsiai országgal – korántsem tekinthető egyedinek, a régió államai hasonlóképpen reagálni kényszerültek a nagyhatalmak törekvéseire.

Mint láttuk a szigetország esetében, a külső stratégiai behatások közül Duterte hivatalba lépésekor az amerikai újraegyensúlyozás (rebalance) koncepció és a kínai BRI párhuzamos megnyilvánulása volt döntő jelentőségű. Később pedig a BRI és Trump, majd Biden indo-csendes-óceáni koncepciói alkották a kínai és az amerikai stratégia gerincét. A Fülöp-szigetek alapvetően a rendelkezésre álló erőforrásaikhoz (politikai, gazdasági,

⁴⁴ Grossman 2021.

⁴⁵ U. S. Department of State: *Joint Vision for a 21st Century United States-Philippines Partnership*. [online], 2021. 11. 16. Forrás: state.gov [2023. 07. 18.].

⁴⁶ Wong, Andrea Chloe: *Philippine Foreign Policy After Duterte: Vital Considerations for the Next President*. [online], Kyoto Review, 2022. 03. Issue 32. Forrás: kyotoreview.org [2023. 07. 18.].

⁴⁷ CNN Philippines Staff: *Us-Based Cerberus Acquires Hanjin Shipyard in Subic Bay*. [online], CNN Philippines, 2022. 04. 22. Forrás: cnnphilippines.com [2023. 07. 18.].

katonai) mértén reagált a kihívásokra, miközben a geopolitikai és a geoökonómiai⁴⁸ érdekek ütközése, ezek összeegyeztetése jelentette a legfőbb kihívást. Az ország dél-kínai-tengeri érdekeltségeinek védelme gyakran került szembe a kínai befektetések iránti fokozott igényekkel, amit tovább bonyolított az USA-hoz fűződő ambivalens szövetségi kötelék; ezek harmonizációja nehezen kivitelezhető feladatnak bizonyult a vezetés számára. Azt sem szabad elfelejteni ugyanakkor, hogy az elnök döntéseiben a saját percepciói is fontos szerepet játszottak (például a baloldallal való szimpatizálása és Amerika-ellenessége), csakúgy, mint olyan tényezők, mint a nacionalizmus és a nemzeti identitás kérdése – ez időről időre bebizonyosodott. Egyes alkalmakkor a belpolitika primátusa is markánsabban érvényesült a külpolitika felett, hiszen például a drogellenes háború egyes országokkal a kapcsolatok megromlását eredményezte (Európai Unió), míg másokkal új perspektívái nyíltak az együttműködésnek (Kína, Oroszország). Emellett viszont más belső faktorok (érdekcsoportok) is említést érdemelnek, amelyek egyes esetekben a külpolitika formálása során érezhetően nagyobb súllyal estek a latba, mint a külső tényezők. Az államfő pedig rákényszerült a külső és a belső tényezők közötti óvatos egyensúlyozásra.

A Fülöp-szigeteken négy stratégiai csoport jelenléte azonosítható be, amelyek döntő mértékben képesek befolyásolni az elnök politikáját: az üzleti körök; a katolikus egyház; a civil szervezetek és aktivisták; valamint a hadsereg. Adott esetben mindegyikük külön-külön is képes lehet az államfő hatalmának meggyengítésére, esetleg megbuktatására. Természetesen ez a helyzet fokozottan igaz ezen csoportok egymással való szövetkezése esetén.⁴⁹ A Marcos-rendszer bukását követően az egyes államfők számára támogatásuk megszerzése kritikusnak bizonyult.

2016-ban, Duterte hatalomra kerülésekor ezeknek a csoportoknak a befolyása már megváltozott a korábbiakhoz képest. A katolikus egyház már korántsem tekinthető olyan befolyásosnak, mint egykor, és nem rendelkezik kellő hatalommal az elnök akarátának megváltoztatásához (például a Marcos bukását követő időkben). Jelenleg a civil szervezetek szerepe is korlátozottnak tekinthető, a közvéleményre gyakorolt befolyásuk képtelen volt felvenni a versenyt az elnök populista stílusával.

Alapvetően a belpolitikában – közvetve így a külpolitikában is – két, adott esetben három stratégiai csoport befolyása a meghatározó: a hadsereg és az üzleti elit, utóbbi esetében az Amerika- és Kína-párti csoportokat szintén külön kell választani. A hadsereg és a civil kormányzat kapcsolata nagymértékben függ attól, hogy az érdekeik mennyire esnek egybe, és hogy az elnök mekkora mértékben képes a hatalmát rákényszeríteni a hadvezetésre.⁵⁰ Duterte esetében egyértelmű, hogy a támogatásukért cserébe az elnök is komoly engedményekre kényszerült. A hadvezetés a kezdetektől gyanakvással szemlélte Duterte Kína felé való nyitását, és ezt ugyan képtelen volt megakadályozni, de

⁴⁸ Pascal Lorot szerint a geoökonómia az állami stratégiák tanulmányozásának eszköze, amely arra fókuszál, hogy ez a stratégia miként irányul a nemzetgazdaság megóvására, hogyan promotálja a hazai exporttermékeket és szolgáltatásokat, az állam miként igyekszik minél nagyobb részt kiharítani a világgpiacból, és miként próbál új technológiákat megszerezni. Simigh Fruzsina: *A geo-ökonómia kihívásai*. [online], 2015. 02. 13. Forrás: geopolitika.hu, [2023. 08. 13.]

⁴⁹ Részletesebben lásd Thompson, Mark R. (2014): The Politics Philippine Presidents Make: Presidential Style, Patronage-based or Regime Relational? *Critical Asian Studies*, 46(3), 433–460.

⁵⁰ Hall, Rosalie Arcala (2018): Civil Military Relations. In Thompson, Mark R. – Batalla, Vincent C. (szerk.): *Routledge Handbook of the Contemporary Philippines*. New York: Routledge, 144–158.

támogatásukért cserébe az elnök kénytelen volt az Amerikával fennálló biztonsági kapcsolatokat megerősíteni és a haderőfejlesztést is folytatni. A hadsereg mellett megemlíthető, hogy a civil kormányzaton belül sem mindig volt meg az egység a követendő külpolitikai irányvonalat illetően, így a külügyminisztérium is több esetben saját intézményi céljait szem előtt tartva Dutertétől eltérő álláspontot képviselt. A Whitsun Reef-incidens pedig jól mutatta, hogy az elnök nem minden esetben tudta/kívánta korlátozni a külügy, illetve a hadsereg külpolitikai tevékenységét, inkább megpróbálta utólag a maga javára fordítani a kialakult helyzetet.⁵¹

Az Amerika-barát üzleti elit eredendően szintén nem lelkesedett a Kína felé való nyitáért, de amíg gazdasági és politikai érdekeiket nem fenyegette közvetlen veszély – és részesültek a Duterte által favorizált elitcsere oszlatékaiból –, kitartottak az elnök mellett. Duterte Kínával szembeni megbékítési politikáját a legnagyobb mértékben a kínai származású üzleti elit támogatta, aki ettől a politikai befolyás mellett óriási üzleti hasznot is remélhetett. Közéjük tartoznak az ország leggazdagabb emberei, ezért támogatásuk megszerzése az elnök számára sem volt közömbös. Nekik jól felfogott érdekük fűződött Duterte hatalmának stabilizálásához, hivatali idejének lejárta után pedig az érdekeiknek megfelelő politikát képviselő új államfő hatalomra segítéséhez (ekkor még az ifjabb Marcos tűnt az ideális jelöltnek), persze ez utóbbi megállapítás a többi stratégiai csoport esetében is igaznak tekinthető. A fentiek értelmében megállapítható, hogy a Fülöp-szigetek külpolitikáját, geostratégiáját a külső stratégiai környezet és a belső tényezők együttesen formálják, amelyek Duterte részéről is megkövetelték az alkalmazkodást.

A Duterte-féle stratégia mérlege

A fentiek figyelembevételével kijelenthető, hogy a Duterte-kormányzat helyesen ismerte fel, hogy a 21. században a Fülöp-szigetek komplex, gyorsan változó, multipoláris nemzetközi környezettel néz szembe, és erre az ország vezetésének határozott választ kell adnia, de a korábbi Aquino-kormányzat külpolitikája ezen a téren nem hozta meg a kívánt eredményt. Duterte lépése az átalakuló világrend, benne a kínai–amerikai rivalizálás intenzitásának növekedésére is ideális válasznak minősíthető.⁵² A Duterte-adminisztráció érdeme, hogy azt is belátta, az ország biztonsága és gazdasági fejlődése között szoros a kapcsolat, ezért az ideális külpolitikai stratégia megalkotása során mindezekre tekintettel kell lennie. A „független” külpolitika egyik legfőbb motívuma, hogy Duterte Kínával szemben határozott megbékítési politikába kezdett, miközben a kezdeti nehézségek ellenére szövetségesével, az Egyesült Államokkal is fenntartotta a politikai, gazdasági és katonai partnerséget.⁵³ A Kínával való együttműködés jelentős politikai és gazdasági előnyökkel is járt, amit Duterte nem kívánt elszalasztani. Az eredmények közé tartozik, hogy Japánnal

⁵¹ Takagi, Yusuke: *Philippine Foreign Policy toward China: Three Actors Working in Parallel*. [online], Project for Peaceful Competition, 2022. 02. 21. Forrás: peaceful-competition.org [2023. 08. 12.].

⁵² Song, Weiqing – Velasco, Joseph Ching (2022): Selling “Independent Foreign Policy” Amid the Us–China Rivalry: Populism and Philippine Foreign Policy Under the Duterte Government. *The Pacific Review*, 35(5), 2.

⁵³ Részletesebben lásd De Castro, Renato Cruz (2019): From Rebalancing to Competition: The Trump Administration’s Grand Strategy for the Indo-Pacific Region. *Tamkang Journal of International Affairs*, 22(4), 1–50.

Dél-Koreával, az ASEAN-országokkal, Indiával és a Közel-Kelettel is sikerült megőrizni a jó viszonyt, miközben az Oroszország felé történő nyitás is kezdetben sikeres lépésnek bizonyult.⁵⁴ Természetesen, amint láttuk, a nagyhatalmak közötti egyenlő távolság betartása korántsem egyszerű, súlyos kockázatokat rejt magában, amelyekkel azonban tisztában volt a vezetés. Egy évvel Duterte hivatali idejének lejárta után annyi megállapítható, hogy az elnök, felismerve hazája lehetőségeit és korlátait, olyan külpolitikai stratégia mellett kötelezte el magát, amely a filippínó érdekeket a legjobban szolgálja, nevezetesen a gazdasági előnyök kihasználása, eközben távolmaradás a konfliktusoktól, a függetlenség megerősítése, ugyanakkor szoros együttműködés a regionális és nagyhatalmakkal az új, multipolárisra váló világban.

Hogy Duterte törekvéseit mennyiben koronázta siker, arról megoszlanak a vélemények. Példának okáért Limpot (2022) szerint Duterte Kína felé való nyitása nem hozta meg a kívánt eredményt, mert a BRI-projektek kudarc mellett a Dél-kínai-tenger ügyében sem sikerült előrelépést elérni, legyen szó a közös szénhidrogén-kitermelésről vagy a halászati javak megosztásáról.⁵⁵ Ezzel szemben Cagape (2023) szerint Duterte külpolitikája sikeresen pozicionálta az országot az új nemzetközi környezetben, Kína felé való nyitásával pedig megelőzte a fegyveres konfliktus kitörését a Dél-kínai-tengeren, miközben az új szintet lépett bilaterális kereskedelemből Peking mellett Manila is komoly profitra tett szert.⁵⁶

Való igaz, hogy Duterte Kína felé nyitásának különösen vitatott eleme a dél-kínai-tengeri szigetek feletti szuverenitás kérdésében megfogalmazott álláspontja. Kétségtelen, hogy a quid pro quo elvől kiindulva Duterte engedményekre kényszerült Kínával szemben (lásd az Állandó Választottbíróóság ítéletének mellőzését), de cserébe jelentős gazdasági megállapodásokra nyílt lehetősége – viszont tény, hogy ezek közül 2022-ig csupán kevés realizálódott. Annak ellenére, hogy Duterte később a dél-kínai-tengeri erőforrások közös feltárásába is beleegyezett, az elnök továbbra sem mondott le országa követeléseiről, és nyilvánvalóan Kína revizionista tengeri expanziós politikáját sem támogatta. 2021-ben a Whitsun Reef-incidens miatt kormánya még a viszony kieleződésétől sem riadt vissza, habár ez a gazdasági kapcsolatokra is hatást gyakorolhatott. Egyes vélemények szerint a Kínával fennálló geopolitikai nézeteltérések megoldásában az elnök sem hitt, taktikai lépéseivel pedig mindössze a feszültségek csökkentését kívánta elérni, miközben a belpolitikai céljaira kívánta felhasználni azokat.⁵⁷

Kína és az Egyesült Államok viszonylatában többször felmerült, hogy Duterte nem igazi alakítója az eseményeknek, csupán sodródik azokkal, és igyekszik minél kisebb veszteséggel megúszni a nagyhatalmakkal való konfrontációt. De olyan értékelések is napvilágot láttak, hogy valójában pontosan kiszámított és megfontolt lépésekről van szó, és az elnök teljes mértékben ura az eseményeknek. Példának okáért érdemes megvizsgálni

⁵⁴ 2016 után az orosz–filippínó gazdasági kapcsolatok megerősödtek, viszont 2022-ben az orosz–ukrán háború kitörése negatívan érintette a viszonyt.

⁵⁵ Limpot, Kristel: *Commitments, Conflicts, Costs: PH Foreign Policy Shift Under Duterte*. [online], CNN Philippines, 2022. 06. 29. Forrás: cnnphilippines.com [2023. 07. 18.].

⁵⁶ Cagape, Wendell Glenn: *Post-Duterte Philippine Foreign Policy Framework to The Marcos Flexible Foreign Policy: Engaging The World Peacefully, Multilaterally*. [online]. Forrás: researchgate.net [2023. 07. 18.].

⁵⁷ Cagape 2023: 4.

az amerikai–filippínó Kölcsönös Védelmi Egyezmény felbontásának kérdését. Song (2019) szerint Duterte részéről az egyezmény felbontásának meglebegtetése logikus diplomáciai lépés volt, amelynek során a cél a Fülöp-szigetek – Egyesült Államok – Kína közötti diplomáciai folyamatok előnyeinek maximalizálása volt. Az USA részéről a Kölcsönös Védelmi Egyezmény hatályának kiterjesztése a Dél-kínai-tengerre enyhítette a Fülöp-szigetek hosszú távú félelmeit, megerősítve a két ország szövetségét, miközben a bejelentésével Duterte Kína felé is bizonyította jóakarátát. Dutertenek ráadásul az egyezmény megőrzéséért cserébe jelentős mennyiségű amerikai Covid-19 elleni vakcinát is sikerült megszereznie. Összességében az incidens nemcsak hogy nem károsította az Egyesült Államok és a Fülöp-szigetek szövetségét, de szorosabbá is tette azt, eközben lehetővé téve, hogy baráti kapcsolatokat tartson fenn Kínával és maximalizálja a kisebb állam nyereségét.⁵⁸

Ifjabb Ferdinand Marcos külpolitikai koncepciója

Amikor 2022 júniusában Marcos hivatalba lépett, előzetes nyilatkozatai alapján a Duterte-féle külpolitika folytatására lehetett tőle számítani. Rövidesen azonban bizonyos eltérések kerültek felszínre, amelyek lényege, hogy az édesapjához hasonlóan (és Dutertevel ellentétben) Marcos az Egyesült Államokkal a szoros kapcsolat fenntartására törekszik, miközben nyitott a többi nagyhatalommal való együttműködésre is. Az idősebb Marcos „független” külpolitikai stratégiája során a multilaterális kapcsolatok kihasználására törekedett, amely a Szovjetunió, Kína és az ASEAN mellett a fejlődő ENSZ-tagállamokkal, valamint az Iszlám Konferencia és a kelet-európai szocialista tömb országaival való kapcsolatok normalizálását próbálta elérni, egyúttal megőrizve az Egyesült Államokhoz fűződő harmonikus viszonyt.⁵⁹

Az ifjabb Marcos „független külpolitikájának” alapja, hogy az ország „mindenki barátja és senki ellensége”, vagyis a gazdasági előnyökért cserébe a pragmatikus együttműködésre törekszik mindenkivel, aki a Fülöp-szigetekkel hajlandó partnerségre lépni.⁶⁰ Marcos szerint az ázsiai országoknak nem szabad oldalt választani a globális hatalmak versengésében, ehelyett a saját érdekeiket szem előtt tartva ki kell használniuk azoknak a régió iránti fokozott érdeklődését.

2022 második felében a hatalmi versengést erősítő elemek még erősebben kezdtek meghatározni a geostratégiai környezetet, Oroszország és Kína szembenállása a Nyugattal tartóssá vált, miközben Amerika ellentéte Kínával Tajvan vonatkozásában is kiéleződött, ami a Fülöp-szigetek helyzetét sem könnyítette meg. 2022 februárjában, miután Oroszország támadást indított Ukrajna ellen, már Duterte is jelezte az amerikaiaknak, hogy ha a háború kiterjedne Ázsiában, hozzáférést adna az amerikai haderőnek a filippínó bázisok használatához. Ezzel összefüggésben a Tajvan elleni kínai lépésektől tartva az USA számára a Fülöp-szigetek északi részein lévő támaszpontok jelentősek, így

⁵⁸ Song 2019.

⁵⁹ Resos, Archie B.: *International Realities and Philippine Foreign Policy Under Ferdinand Marcos*. [online], Foreign Policy Journal, 2013. 10. 28. Forrás: foreignpolicyjournal.com [2023. 07. 18.].

⁶⁰ Rocamora, Joyce Ann L.: *Marcos Charts Independent Foreign Policy, 'Friend to All' Stance*. [online], Philippine News Agency, 2022. 07. 25. Forrás: pna.gov.ph [2023. 07. 18.].

miután szeptemberben kiéleződött Peking és Tajpej viszonya, megkezdődtek az egyeztetések az amerikai katonai jelenlét megerősítéséről a szigeteken.⁶¹

Ami az USA-hoz fűződő viszonyt illeti, mindenképpen változásnak tekintendő, hogy a gazdasági partnerség megerősítése mellett Marcos nyíltan kiállt a Washingtonnal való katonai kapcsolatok fokozása mellett. 2022 szeptemberében Marcos Washingtonba látogatott, ahol Biden elnök megerősítette az Egyesült Államok „sziklaszilárd elkötelezettségét” a Fülöp-szigetek védelme mellett. Emellett az USA 3,9 milliárd dolláros befektetési ígéretet is tett.⁶² Novemberben a Fülöp-szigetekre látogató Kamala Harris amerikai alelnök arra figyelmeztetett, hogy egy fegyveres támadás a Fülöp-szigetek ellen a Dél-kínai-tenger vitatott vizein amerikai válaszlépést váltana ki. Marcos pedig megerősítette, hogy „nem lát olyan jövőt a Fülöp-szigetek számára, amelyben nem szerepel az Egyesült Államok”.⁶³ 2023 februárjában aztán Lloyd Austin amerikai védelmi miniszter manilai útja során a 2014-es Megerősített Védelmi Együttműködési Megállapodásban rögzített 5 bázis mellett Marcos kormánya további 4 katonai létesítményt ajánlott fel az amerikai haderő használatára.⁶⁴ A bázisok diszlokációjából pedig levonható a következtetés, hogy a dél-kínai-tengeri szigetek helyett az amerikaiak számára Tajvan védelme a fő motiváció. Marcos 2023 májusában már másodszor utazott Washingtonba – Duterte 6 év alatt egyszer sem tette meg –; a gazdasági és a kulturális együttműködés fokozása mellett Biden kormánya ígéretet tett a filippínó haderő modernizálásának támogatására és a katonai bázisokon keresztül a regionális fejlesztések előmozdítására.

Mindemellett Marcos a Kínával való eredményes gazdasági együttműködéstől is sokat remél. 2023 januárjában azzal a céllal utazott Pekingbe, hogy a két ország stratégiai együttműködésében új fejezetet nyisson. Marcos és Xi Jinping végül 14 kétoldalú megállapodást írt alá többek között a mezőgazdaság, az infrastruktúra, a fejlesztési együttműködés, a tengeri biztonság és a turizmus területén. A tárgyalások során megállapodtak abban, hogy újraindítják a közös olaj- és gázfeltárásokat a Dél-kínai-tengeren, továbbá közvetlen kommunikációs csatornát hoznak létre a vitatott kérdések tisztázása ügyében.⁶⁵ Dutertéhez hasonlóan Marcos is komoly gazdasági küldöttség kíséretében látogatott el a kínai fővárosba, hiszen az infrastrukturális fejlesztések területén igyekszik a kínai segítségre (kölcsonők, támogatások, beruházások) támaszkodni. Ennek keretében a BRI Fülöp-szigeteki projektjei is a tárgyalások fontos részét képezték. A gazdasági kapcsolatok megerősítésének vágya azonban nem akadályozta meg Marcost abban, hogy a dél-kínai-tengeri érdekeltségek védelmében határozottabb álláspontot képviseljen elődjével szemben, ugyanis külpolitikájának fontos része, hogy a nyilvánosság figyelmét felhívja

⁶¹ Részletesebben: De Castro, Renato Cruz: *The Philippines' Evolving View on Taiwan: From Passivity To Active Involvement*. [online], Brookings, 2023. 03. 09. Forrás: brookings.edu [2023. 07. 18.].

⁶² Geducos, Argyll Cyrus: *Marcos Us Trip Nets \$3.9-Billion in Investment Pledges*. [online], Manila Bulletin, 2022. 11. 29. Forrás: mb.com.ph [2023. 07. 18.].

⁶³ Magramo, Kathleen: *Kamala Harris' Visit to the Philippines Sends China a Message of Us Intent*. [online], CNN, 2022. 11. 21. Forrás: edition.cnn.com [2023. 07. 18.].

⁶⁴ Brunnstrom, David: *Austin's Manila Visit To Bring Deal on Expanded Base Access – Philippines Official*. [online], Reuters, 2023. 02. 01. Forrás: reuters.com [2023. 07. 18.].

⁶⁵ Strangio, Sebastian: *Philippines' Marcos to Pursue Bilateral Deal With Beijing Over South China Sea*. [online], The Diplomat, 2023. 01. 28. Forrás: thediplomat.com [2023. 07. 18.].

Kína jogsértőnek vélt lépéseire, miközben bilaterális keretek között hangot is adjon panaszának.⁶⁶ Kína számára az infrastrukturális befektetések fokozása gazdasági és politikai értelemben egyaránt jó lehetőségnek tűnik, hiszen Marcos teljes mértékben elkötelezte magát a Duterte-féle infrastruktúra-fejlesztési terv folytatása mellett, amelyet „Építs jobbat, többet!” névre keresztelt, ennek keretében pedig az éves GDP 5-6%-át szeretné infrastruktúra-fejlesztésre fordítani.⁶⁷

Banlaoi (2023) szerint Marcos valójában rugalmas külpolitikát követ, amely „segít az államoknak alkalmazkodni a változó geopolitikai realitásokhoz. A rugalmas külpolitika pragmatikus. A keményvonalas politikai ideológiák nem irányítják a stratégiát, és csak a nemzeti érdekeket helyezik előtérbe.”⁶⁸ A várható pozitív eredmény, hogy ezáltal megerősíti a Fülöp-szigetek és az Egyesült Államok szövetségét Manila biztonsági igényeinek kielégítése érdekében, miközben erősíti a Fülöp-szigetek és Kína kapcsolatait, ami gazdasági szempontból hosszú távon kifizetődő lehet.

Balboa (2023) úgy véli, hogy Marcos egyensúlyozása „nemcsak a Fülöp-szigetek területi integritását és nemzetbiztonságát segíti elő”, hanem a Fülöp-szigetek ezáltal a globális stabilitás megőrzésében is fontos szerepet kap, gondolva a Dél-kínai-tengerre. A politika fenntarthatósága persze erősen függ a nagyhatalmak viselkedésétől.⁶⁹

Egyesek szerint Marcos kiegyensúlyozott külpolitikát követ, amelyet akár „dinamikus egyenlő oldalú kiegyensúlyozásnak” is minősíthetünk – a lényeg persze annak eredményessége, amit egy év után még korai lenne mérlegre tenni. Ezzel kapcsolatban érdemes megfontolni, hogy a jövőben Marcos stratégiáját a „hatékonyság spektrumának segítségével kell értékelni, amely azon nemzetbiztonsági érdekek számán alapul, amelyeket érvényesíteni tudott.”⁷⁰

Következtetések

Az amerikai és a kínai geostratégiai elképzelésekre reagálva Duterte külpolitikai fordulata megalapozott volt, mivel a megváltozott geostratégiai környezethez alkalmazkodva a Fülöp-szigetek számára az USA és Kína közötti egyensúlyozás jelenti a legjobb esélyt az érdekérvényesítésre. Miközben biztonsági téren az USA befolyásának megőrzése továbbra is kívánatos a régióban, Kína gazdasági súlyánál fogva nem kerülhető meg. Kijelenthető tehát, hogy Duterte elnök helyesen ismerte fel, hogy a filippínó külpolitikában

⁶⁶ Július 21-ig Manila 99 diplomáciai tiltakozójegyzéket nyújtott be Kínának.

⁶⁷ A terv részleteiről lásd Bangko Sentral ng Pilipinas: *Build Better More: A Glimpse into the Philippines' Infrastructure Program*. [online]. Forrás: bsp.gov.ph [2023. 08. 15.].

⁶⁸ Banlaoi, Rommel: *Marcos Jr Fashions a Flexible Foreign Policy for the Philippines*. [online], East Asia Forum, 2023. 01. 21. Forrás: eastasiaforum.org [2023. 07. 18.].

⁶⁹ Balboa, Jenny: *Marcos Jr's Delicate Balancing Act Between China and the United States*. [online], East Asia Forum, 2023. 04. 11. Forrás: eastasiaforum.org [2023. 07. 18.].

⁷⁰ Vicedo, Christian Oller: *The Philippines' Fight for Foreign Policy Freedom*. [online], 2023. 05. 10. Forrás: maritimeindex.org [2023. 07. 18.].

új irányvonalra volt szükség, az ország érdekeit az szolgálja a legjobban, ha megpróbál az USA és Kína között egyensúlyozni, miközben megpróbálja maximális mértékben kihasználni a két rivális nagyhatalom nyújtotta támogatást.

Ugyan Kína növekvő regionális politikai-gazdasági befolyása miatt a Peking felé történő nyitásnak nincs igazi alternatívája, ennek komoly geopolitikai kockázatai vannak, amelyeket a Duterte-kabinet kész volt felvállalni. A geoökonomiai eredményekért (infrastrukturális fejlesztések) cserébe hajlandó volt bizonyos geopolitikai engedményeket tenni Kínának, miközben a megfelelő egyensúly fenntartása érdekében biztonsági téren az USA számára is hajlandónak mutatkozott bizonyos fokú elköteleződés bizonyítására. Természetesen mind a nagyhatalmak közötti egyensúlyozás, mind a Kína felé való nyitás önmagában komoly kockázatokat rejt magában – amivel az elnök is tisztában volt –, ezért nem túlzás kijelenteni, hogy Duterte külpolitikája lényegében kényszerpályán mozgott, vagyis kénytelen volt bevállalni a rizikót az egymással rivalizáló nagyhatalmakkal való egyezkedés során. Mint láttuk, Duterte határozottsága hivatali idejének végéig szilárd maradt, a kényes szituációkat többnyire sikeresen kezelte, így a kockáztatás szerves részét képezte külpolitikai stratégiájának.

Duterte megkísérelte átalakítani az USA-val fennálló szövetséget, de erre Obama elnöksége alatt nem volt mód. Trump idejében viszont a feszültté vált amerikai–filippínó kapcsolatok helyreállítása megtörtént, Biden beiktatását követően pedig már a kapcsolatok megerősítése érdekében is történtek lépések. Stratégiai érdekeikből kiindulva Duterte és Trump egyaránt fontosnak tartotta a két ország katonai szövetségének és gazdasági partnerségének megerősítését, ennek érdekében pedig kompromisszumokra is hajlandóak voltak. Trump teljes mértékben tudatában volt az USA számára a Fülöp-szigetek geostratégiai jelentőségének, viszont láthatóan megelégedett a biztonsági együttműködés szorosabbá tételével, hiszen gazdasági téren nem volt képes Kína ellensúlyozására, ezért hallgatólagosan elfogadta Duterte Kínához való közeledését is, amíg az nem sértette közvetlenül az USA érdekeit. Duterte számára ez biztosított némi mozgásteret, ugyanakkor be is határolta a Kína felé való nyitás politikáját, némely esetben negatív következményekkel járva a megerősödő kínai–filippínó gazdasági partnerségre nézve. A Biden-kormányzat alatt ez a tendencia folytatódott, vagyis az USA a Vendégerők Megállapodás fenntartása érdekében hajlandó volt elkötelezettségét bizonyítani, ezzel párhuzamosan a Whitsun Reef-incidens visszavetette a kínai–filippínó kapcsolatokat.

Az elmúlt egy év eseményei azt bizonyítják, hogy bár Marcos jelentősen nem változtatta meg a Duterte-féle külpolitikai stratégiát, inkább a maximális nyereség érdekében finomhangolásokat hajtott végre rajta, amelynek legfőbb pontjai az USA-val való szorosabb együttműködés kihasználása, Kínával a gazdasági kapcsolatok elmélyítése, a dél-kínai érdekeltségek fokozottabb védelme mellett. Látható, hogy Marcos Duterténél is jobban igyekszik sikeressé tenni „független külpolitikáját”, ennek eredményessége azonban – így az elnök geopolitikai egyensúlyozása is – csupán a későbbiekben lesz megítélhető.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- ABS-CBN News: *PH Air Force's 16 S-70i Black Hawk Helicopter Fleet Now Complete*. [online], 2021. 12. 06. Forrás: abs-cbn.com [2023. 07. 18.].
- Alunan, Rafael M.: *Understanding Independent Foreign Policy*. [online], Business World, 2017. 12. 19. Forrás: bwordonline.com [2023. 07. 10.].
- Asian Development Bank: *Poverty Data – Philippines*. [online]. Forrás: adb.org [2023. 08. 11.].
- Balboa, Jenny: *Marcos Jr's Delicate Balancing Act Between China and the United States*. [online], East Asia Forum, 2023. 04. 11. Forrás: eastasiaforum.org [2023. 07. 18.].
- Bangko Sentral ng Pilipinas: *Build Better More: A Glimpse into the Philippines' Infrastructure Program*. [online]. Forrás: bsp.gov.ph [2023. 08. 15.].
- Banlaoi, Rommel: *Marcos Jr Fashions a Flexible Foreign Policy for the Philippines*. [online], East Asia Forum, 2023. 01. 21. Forrás: eastasiaforum.org [2023. 07. 18.].
- Brunnstrom, David: *Austin's Manila Visit To Bring Deal on Expanded Base Access – Philippines Official*. [online], Reuters, 2023. 02. 01. Forrás: reuters.com [2023. 07. 18.].
- Cagape, Wendell Glenn: *Post-Duterte Philippine Foreign Policy Framework to The Marcos Flexible Foreign Policy: Engaging The World Peacefully, Multilaterally*. [online]. Forrás: researchgate.net [2023. 07. 18.].
- Calonzo, Andreo – Yap, Cecilia: *China Visit Helps Duterte Reap Funding Deals Worth \$24 Billion*. [online], Bloomberg, 2016. 10. 21. Forrás: bloomberg.com [2023. 07. 23.].
- Central Intelligence Agency: *The world factbook – Philippines*. [online], 2023. 08. 15. Forrás: cia.gov [2023. 08. 16.].
- Clarke, Michael: *The AUKUS Nuclear Submarine Deal: Unanswered Questions for Australia*. [online], The Diplomat, 2021. 09. 22. Forrás: thediplomat.com [2023. 08. 12.].
- CNN Philippines Staff: *Us-Based Cerberus Acquires Hanjin Shipyard in Subic Bay*. [online], CNN Philippines, 2022. 04. 22. Forrás: cnnphilippines.com [2023. 07. 18.].
- Connors, Emma: *This Is Where China Is Investing its Billions (and Why)*. [online], Financial Review, 2022. 07. 29. Forrás: afr.com [2023. 08. 10.].
- Cruz, Jerik – Juliano, Hansley A.: *Assessing Duterte's China Projects*. [online], Asia Pacific Pathways to Progress Foundation. Forrás: appfi.ph [2023. 07. 11.].
- De Castro, Renato Cruz (2018): From Distant To Antagonistic Neighbor – Twenty-First Century Philippines-China Relations. In Thompson, Mark R. – Batalla, Vincent Eric (szerk.). *Routledge Handbook of the Contemporary Philippines*. New York: Routledge, 172–185. Online: <https://doi.org/10.4324/9781315709215-13>
- De Castro, Renato Cruz (2019): From Rebalancing to Competition: The Trump Administration's Grand Strategy for the Indo-Pacific Region. *Tamkang Journal of International Affairs*, 22(4), 1–50. Online: [https://doi.org/10.6185/TJIA.V.201904_22\(4\).0001](https://doi.org/10.6185/TJIA.V.201904_22(4).0001)
- De Castro, Renato Cruz: *The Philippines' Evolving View on Taiwan: From Passivity To Active Involvement*. [online], Brookings, 2023. 03. 09. Forrás: brookings.edu [2023. 07. 18.].
- Elleman, Bruce A. (2023): *The United States Navy's Pivot to Asia: The Origins of a Cooperative Strategy for Twenty-First Century Seapower*. New York: Routledge. Online: <https://doi.org/10.4324/9781003372509>
- Galang, Bamba – Barroga, Gienel: *Hits and Misses of Duterte's 'Build, Build, Build'*. [online], CNN, 2022. 06. 26. Forrás: cnnphilippines.com [2023. 07. 11.].
- Geducos, Argyll Cyrus: *Marcos Us Trip Nets \$3.9-Billion in Investment Pledges*. [online], Manila Bulletin, 2022. 11. 29. Forrás: mb.com.ph [2023. 07. 18.].
- Global Firepower: *2023 Military Strength Ranking*. [online]. Forrás: globalfirepower.com [2023. 08. 11.].
- Grossman, Derek: *Duterte's Dalliance With China Is Over*. [online], Foreign Policy, 2021. 11. 02. Forrás: foreignpolicy.com [2023. 07. 10.].
- Hall, Rosalie Arcala (2018): Civil Military Relations. In Thompson, Mark R. – Batalla, Vincent C. (szerk.): *Routledge Handbook of the Contemporary Philippines*. New York: Routledge, 144–158. Online: <https://doi.org/10.4324/9781315709215-11>
- Hayton, Bill (2014): *The South China Sea: The Struggle for Power in Asia*. New Haven, London: Yale University Press. Online: <https://doi.org/10.1355/cs36-3f>

- Horváth Levente (2022): *A kínai geopolitikai gondolkodás*. Budapest: Pallas Athéné Books.
- Jeong, Sophie – Landon, Brad: *Philippines Renews Key Military Agreement With the United States*. [online], CNN, 2021. 07. 30. Forrás: edition.cnn.com [2023. 07. 18.].
- Jiao, Wu: *President Xi gives speech to Indonesia's parliament*. [online], China Daily, 2022. 10. 02. Forrás: chinadaily.com [2023. 08. 10.].
- Klemensits Péter (2018): Geopolitical Consequences of the 21st Century New Maritime Silk Road for the Southeast Asian Countries. *Contemporary Chinese Political Economy and Strategic Relations: An International Journal*, 4(1), 107–138.
- Klemensits Péter (2019): Rodrigo Duterte „független” külpolitikája – Az amerikai–filippínó szövetség geostratégiai kihívásai a 21. században. *Közép-Európai Közlemények*, 12(2), 235–250.
- Klemensits Péter (2020): Az új Tengeri Selyemút Délkelet-Ázsiában: A Fülöp-szigetek példája a Dutertenomics céljainak tükrében. *Geopolitikai Szemle*, 2(2), 137–153.
- Klemensits Péter (2022): Vallási élet a Fülöp-szigeteken. In Gulyás Csenge – Salát Gergely (szerk.): *Vallások a mai Kelet-Ázsiában*. Budapest: PPKÉ BTK Modern Kelet-Ázsia Kutatócsoport, 215–228.
- Limpot, Kristel: *Commitments, Conflicts, Costs: PH Foreign Policy Shift Under Duterte*. [online], CNN Philippines, 2022. 06. 29. Forrás: cnnphilippines.com [2023. 07. 18.].
- Magramo, Kathleen: *Kamala Harris' Visit to the Philippines Sends China a Message of Us Intent*. [online], CNN, 2022. 11. 21. Forrás: edition.cnn.com [2023. 07. 18.].
- Malindog-Uy, Anna Rosario: *Renaissance Of Philippines-China Relations*. [online], Headsight, 2021. 12. 27. Forrás: headsightbyanna.com [2023. 07. 11.].
- National Security Council Secretariat: *National Security Policy*. [online], 2017. 07. 29. Forrás: pagba.com [2023. 07. 11.].
- O'Brien, James – Blunt, Richard G.: *International: G7 unveils the Partnership for Global Infrastructure and Investment*. [online], Global Compliance News, 2022. 07. 14. Forrás: globalcompliancencnews.com [2023. 08. 10.].
- P. Szabó Sándor (2020): A Kínai Népköztársaság „kétvágányos” külpolitikája. In P. Szabó Sándor – Horváthné Varga Polyák Csilla (szerk.): *Lehetőségek és kihívások a magyar–kínai kapcsolatok területén. I. kötet: Politikai kapcsolatok*. Budapest: Ludovika, 9–28.
- Puri, Samir – Austin, Greg: *What the Whitsun Reef Incident Tells Us About China's Future Operations at Sea*. [online], IISS, 2021. 04. 21. Forrás: iiss.org [2023. 07. 10.].
- Rappler: *Full Text: President Duterte's Speech at the 75th UN General Assembly*. [online], Rappler, 2020. 09. 23. Forrás: rappler.com [2023. 07. 18.].
- Resos, Archie B.: *International Realities and Philippine Foreign Policy Under Ferdinand Marcos*. [online], Foreign Policy Journal, 2013. 10. 28. Forrás: foreignpolicyjournal.com [2023. 07. 18.].
- Rocamora, Joyce Ann L.: *Marcos Charts Independent Foreign Policy, 'Friend to All' Stance*. [online], Philippine News Agency, 2022. 07. 25. Forrás: pna.gov.ph [2023. 07. 18.].
- Simigh Fruzsina: *A geo-ökonómia kihívásai*. [online], 2015. 02. 13. Forrás: geopolitika.hu, [2023. 08. 13.].
- Song, Q. (2019): Duterte zhizheng hou mei fei tongmeng guanxi yanbian [Az Egyesült Államok és a Fülöp-szigetek szövetségének fejlődése Duterte hatalomra kerülése után]. *Heping yu fazhan*, 2019 (4).
- Song, Weiqing – Velasco, Joseph Ching (2022): Selling “Independent Foreign Policy” Amid the Us–China Rivalry: Populism and Philippine Foreign Policy Under the Duterte Government. *The Pacific Review*, 35(5), 1–29. Online: <https://doi.org/10.1080/09512748.2022.2137227>
- Strangio, Sebastian: *Philippines' Marcos to Pursue Bilateral Deal With Beijing Over South China Sea*. [online], The Diplomat, 2023. 01. 28. Forrás: thediplomat.com [2023. 07. 18.].
- Tagagi, Yusuke: *Philippine Foreign Policy toward China: Three Actors Working in Parallel*. [online], Project for Peaceful Competition, 2022. 02. 21. Forrás: peaceful-competition.org [2023. 08. 12.].
- Talabong, Rambo: *Families of Duterte Drug War Victims Forced To Lie About Kin's Death*. [online], Rappler, 2022. 04. 12. Forrás: rappler.com [2023. 07. 11.].
- The White House: *National Security Strategy of the United States of America 2017. President of the United States of America*. [online], 2017. 12. Forrás: trumpwhitehouse.archives.gov. [2023. 07. 10].

- The White House: *Interim National Security Strategic Guidance*. [online], 2021. 03. 21. Forrás: whitehouse.gov [2023. 08. 12.].
- Thompson, Mark R. (2014): The Politics Philippine Presidents Make: Presidential Style, Patronage-based or Regime Relational? *Critical Asian Studies*, 46(3), 433–460. Online: <https://doi.org/10.1080/14672715.2014.935135>
- Tózsza István (2016): Felemelkedőben a geoökonómia és a geostratégia. *Köz-gazdaság*, 11(2), 59–74.
- U. S. Department of Defense: *Fact Sheet: 2022 National Defense Strategy*. [online]. Forrás: media.defense.gov [2023. 08. 14.].
- U. S. Department of State: *Joint Vision for a 21st Century United States-Philippines Partnership*. [online], 2021. 11. 16. Forrás: state.gov [2023. 07. 18.].
- Vicedo, Christian Oller: *The Philippines' Fight for Foreign Policy Freedom*. [online], 2023. 05. 10. Forrás: maritimeindex.org [2023. 07. 18.].
- Wong, Andrea Chloe: *Philippine Foreign Policy After Duterte: Vital Considerations for the Next President*. [online], *Kyoto Review*, 32, Forrás: kyotoreview.org [2023. 07. 18.].
- World Economics: *Philippines's Population Growth Rate: 1.3%*. [online]. Forrás: worldeconomics.com [2023. 08. 12.].